

בס"ד

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א ראש ישיבת אתרי

המתקיימים בבית הכנסת "מאור ישראל", בראנד 18, הר נוף

בענין:

עבודת הלזויים

- תסד -

נמסר בש"ק פרשת נשא ה'תשע"ו

בש"ק פרשת בהעלותך השיעור יחל אי"ה בשעה 5:45 ויהיה בענין:

קמן שהגדיל אם חייב בפסח שני

מנחה ב 5:30

השיעור לעילוי נשמת הרב ר' שלמה ב"ר בן ציון זצ"ל

בברכת שבת שלום

המארגנים

לקבלת השיעורים באימייל יש לכתוב בקשה ל"תמותי עיצוב גרפי": timnal@zahav.net.il

עבודת הלויים

שיהיו הלויים נפסלים ממשא הארון לעולם'. גם הביא מקראות רבים המורים שהלויים היו נושאים את הארון. ויש לבאר את דעת הרמב"ם.

[יסוד חיוב מיתה בלוי העושה בעבודת חברו; הדין בכהנים; דין 'מינוי' בעבודת הלויים]

ונפתח בדברי הגמרא בערכין (יא) אמר אביי נקטינן משורר ששיער בשל חבירו במיתה שנאמר והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד וגו' והזר הקרב יומת. מאי זר אילימא זר ממש הכתיב חדא זימנא אלא לאו זר דאותה עבודה. ואיכא למאן דאמר בגמרא שם שאינו אלא באזהרה. וכתב רש"י 'באזהרה - לא אתפרש לן'. ואולם ברמב"ם (כלי המקדש ג, י) כתב מקור לאיסור זה ממה שנאמר בסוף פרשת במדבר 'אהרן ובניו יבאו ושמו אותם (- את הלויים) איש איש על עבודתו ואל משאו'.

ובאר הדברים, כתב הגרי"ז (פרשת במדבר) שבלויים ישנו דין 'מינוי' על עבודה מסויימת, ככתוב בהרבה מקראות שאהרן ובניו פוקדים וממנים את הלויים במשמרתם, איש איש על עבודתו. מה שאין כן בכהנים, לא נאמר דין 'מינוי' על עבודתם אלא כולם ראויים לכל העבודות. ובוזה ביאר מה שעמד הכסף-משנה (ג, ט) למה בכהנים תקנו פייסות ואילו בלויים ראשי בתי האבות הם המחלקים אותם איש איש על עבודתו - לפי שהם שני ענינים שונים; הלויים צריכים התמנות מיוחדת לעבודה ככתוב בקראי, ועל כן אין זה ענין לפייס כלל כי צריך מינוי לתפקיד, ואילו הכהנים כולם ראויים בעצם לכל העבודות, וכדתנן בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם, אלא לצורך עשיית הסדר היו מפייסים, כדרך הטלת גורלות בחלוקת נכסים ובזכייית מנות וכד' [והיה זו זכות קדימה בעלמא של כהן פרטי על שאר אחיו הכהנים, ואם כהן אחר יחטוף עבודתו, אין זה חשוב כעובד עבודה שאינה ראויה לו, אלא שגזל את זכות חברו].

וזהו שכתב הרמב"ם שהלוי מוזהר מלעשות עבודת חברו שנאמר 'איש איש על עבודתו ואל משאו', כלומר שבכתוב הזה נאמר דין מינוי פרטי לעבודה מסויימת, והרי כשעובד עבודת לוי אחר, חורג הוא מאותו מינוי שנתמנה לו ועושה דבר שלא נתמנה אליו.

והנה בספר החינוך (שפט) כתב: 'ומן הדומה כי הכהן שסייע במלאכת חבירו הכהן, גם כן במיתה'. וכתב הגרי"ז שמדברי הרמב"ם אין נראה כן אלא דין מסויים הוא בלויים, שהלא האזהרה והמיתה אמורות בעבודת הלויים בלבד. ובאר על פי הסברא האמורה, כי יסוד דין משורר ששיער אמור בלויים הצריכים התמנות לתפקיד מסויים, על כן זה שנתמנה לשיר והמיר תפקידו בתפקיד חברו - חייב. משא"כ בכהנים שכולם ראויים לכל העבודות, לא מצינו אזהרה על כך. וכן הביא מהספרי (קרח) 'ועבדתם' - שומע אני מעורבבים, ת"ל עבודת מתנה מה מתנה בפייס אף עבודה בפייס. ופירש, שמצד הלכות עבודה יכולים לעבוד מעורבבים, ורק משום 'מתנה' למדנו שיש לכהנים לזכות בעבודה המסויימת בפייס.

[כשרות הלויים לעבוד אחר גיל חמישים. קושיות הרמב"ן על רש"י והרמב"ם]

א (רש"י בפרשת במדבר ד, ב), וביתר באור בפרשת בהעלותך (ח, כה), פירש את האמור בלויים מבן חמישים שנה לא יעבוד עוד - שזה אמור רק לענין משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות. והרמב"ן (שם) הקשה על כך, אם עובד הוא בכל שאר העבודות מלבד משא, למה נימנו רק מבן שלשים ועד בן חמישים והלא אף מקודם לכן ולאחר מכן כשרים הלויים לעבוד. ועוד, בני גרשון ובני מררי שלא היה להם משא בכתף וכל עבודתם כשרה בוקנים, למה נמנו גם הם משלשים ועד חמישים בלבד. ועוד הקשה מהכתוב המפורש (בפרשת נשא ד, מז) 'מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמישים שנה כל הבא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא באהל מועד', והלא 'עבודת עבודה' היינו השיר שהוא עבודה לעבודה אחרת, לקרבן, כמו שפירש רש"י (שם) עפ"י הגמרא (ערכין יא) - הרי שאף לשיר אינם ראויים אלא מבן שלשים ועד חמישים. ועל כן חולק הרמב"ן וסובר שלא הוכשרו [במדבר] לשיר ולשאר עבודות שבפנים אלא משלשים ועד חמישים [כדי שלא ישא הארון, ומ"מ עושה עבודת בני גרשון להטעין על העגלות]. ודברי רש"י צריכים ישוב.

ב (כתב הרמב"ם (כלי המקדש ג, ח): זה שנאמר בתורה בלויים ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה, אינו אלא בזמן שהיו נושאים המקדש ממקום למקום ואינו מצוה נוהגת לדורות, אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים. וכן כתב בקיצור בספר המצוות (שורש שלישי) שאין למנות מצוה זו במנין המצוות מפני שאינה נוהגת לדורות [דלא כבה"ג שמנה 'ולא יעבוד עוד' למצוה]. ומקורו מדברי הגמרא בחולין (כד): 'יכול אף בשילה ובבית עולמים כן (יפסלו הלויים בשנים), ת"ל לעבוד עבודה ועבודה משא באהל מועד - לא אמרתי אלא בזמן שעבודה בכתף.

והרמב"ן (שם) האריך להשיג על הרמב"ם, שהרי אף לדורות שייכת מצות 'בכתף ישאו' מפני שהמצוה אינה מוגבלת לזמן מסויים מצד עצם דינה, ועל כן גם כשהגיעו אל המנוחה ואל הנחלה והארון מונח במקומו, אם יצטרכו להוציא הארון כדי לצאת למלחמה או לכל צורך אחר - הלא נוהגת מצות נשיאה בכתף, וכמו שכתב הרמב"ם (בעשה לד) שהיא מצוה הנוהגת לדורות, וא"כ מדוע מצות 'ולא יעבד עוד' אינה קיימת לדורות. ואף על פי שהרמב"ם עצמו (שם) כתב שלדורות הנשיאה בכתף נעשית ע"י הכהנים ולא בלויים, מכל מקום - טוען הרמב"ן - אותה הגבלה שנאמרה בנשיאת הלויים, מבן שלשים ועד בן חמישים, בדין הוא שתהא קיימת בכל הנושאים, יהיו מי שיהיו, וא"כ היה לו למנות מצוה זו לדורות. [ופירוש הגמרא בחולין - כתב - שבזמן שאין רגילות משא בכתף, כלומר משנכנסו לארץ, לא נפסלו הלויים מלשיר לאחר חמישים כמו שהיו פסולים במדבר (כשיטתו הנ"ל), אבל מצות משא בכתף עצמה הלא נוהגת לדורות, ובכלל זה אף הגבלת גיל המשא נוהגת לעולם].

ועוד השיג על עיקר דברי הרמב"ם שלדורות מצות נשיאה בכהנים; 'חלילה לנו שנאמר שנשתנה שום מצוה בתורה

ואזהרה אלא בלויים או בכהנים שהחליפו עבודתם, וכמו שכתב המנחת-חינוך. וכבר עמד על כך הגרי"ז (בערכין יא) וכתב שצריך לומר שהרמב"ם מפרש שזה אמור רק במשכן ולא בבית עולמים. וכמו לענין כהנים בעבודת הלוויים שמבואר בגמרא שהם במיתה והרמב"ם פסק שאינם אלא באזהרה [והראב"ד השיגו על כך], והיינו מפני שמבואר בספרי זוטא (קרח) שדוקא בעבודת המשכן היו הכהנים בעבודת הלוויים במיתה אבל לא בבית עולמים, הכי נמי לענין ישראל העובד. [ומ"מ דברי המנ"ח צ"ע שלא הזכיר כלום מהסוגיא ופרש"י המפורשים. ומצוה ליישב]. ואם כי לא יניחוהו לישראל לעשות עבודת הלוי שהרי בכך מתבטלת מצות הלוויים, אבל אין אזהרה על ישראל מצד עצמו לעשות עבודת הלוי.

ואם כן הרי נראה מסברא, שאם ישראל אינו מוזהר בעבודת הלוי משום זרות, כל שכן שאין לחייב את הלוי בעבודת לוי חברו משום זרות², ומסתבר אם כן לומר שחייב משורר ששיער הוא משום שעזב את משמרתו שנתמנה אליו. ועל כן מובן שאין זה שייך בישראל אלא בלוי.³

ז בן נראה מלשון הרמב"ם (בספר המצוות ל"ת עב) שכתב גבי לוי שעשה עבודת לוי אחר 'הנה התבאר כי לוי שעבד במקדש זולת עבודתו חייב מיתה בידי שמים'. [וכן בהלכות כלי המקדש כתב ושנה שעושה 'עבודת חברו' - כלומר עבודה שאינה מיועדת לו]. ואילו גבי איסור כהנים בעבודת הלוויים [שפסק הרמב"ם שדינו באזהרה. והראב"ד השיגו שהרי נתרבה גם למיתה] ולויים בעבודת כהנים, כתב 'שהזהיר הלויים מהתעסק בדבר מן העבודות המיוחדות לכהנים והכהנים גם כן מהתעסק בדבר מהעבודות המיוחדות ללוויים' [וכיו"ב כתב בספר המורה ח"ג מה], ולא הזכיר משום שעשו עבודה לא להם.

[דין המסייע ודין משורר ששומר כשאין מקדש, לאור הג"ל]

זבזה יבואו על דיוקם לשונות הרמב"ם בענין זה, דהנה כתב הרמב"ם (בספ"ג) שמשורר שסייע לשוער חייב מיתה. ותמה הכס"מ מסוגיית הגמרא בערכין שם שמבואר שהמסייע אינו אסור מהתורה אלא מדרבנן, ויש צד שאף איסור דרבנן ליכא. והראה שמקור דברי הרמב"ם הוא בגירסת הספרי (וכפי שהובא בספר המצוות) במעשה שבקש רבי יהושע בן חנניא לסייע את רבי יוחנן בן גודגדה בהגפת דלתות, ואמר לו חזור לאחוריק שכבר אתה מתחייב בנפשך, שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים. הרי משמע שיש חיוב מיתה אף במסייע. ואמנם לפנינו בגמרא אין הגירסה כן, אבל יתכן שהרמב"ם גרס אחרת בגמרא וכגירסתו בספרי.

ארא שתמה המנחת-חינוך (שפט), אף כי ידענו מקורו, מה טעם יש בדבר, דמאי שנא מכל התורה כולה שמשמע אין בו ממש. והביא מדברי אור החיים הק' (קרח) לחלק בין מסייע כזה

ב אם כי נראה שאין זה הכרח, דדלמא משום קירבתו ועלילותו החמיר בענשו. תדע שהרי ישראל בעבודת כהן אינו במיתה אלא בעבודה תמה ועבודת מתנה, ואילו לוי במיתה. ולדעת החינוך אף כהן בעבודת כהן אחר.

ג ושמו מאותו הטעם פסק הרמב"ם שכן שעבד עבודת הלוי אינו במיתה אלא באזהרה, והראב"ד השיגו, הלא בגמרא ובספרי נתרבה זאת לעונש ולאזהרה. אך הרי נתבאר בשיטת הרמב"ם שבכהנים אין דין 'מינוי' כבלויים אלא כל הכהנים ראוים לכל העבודות, ועל כן אין לחייבם משום עזיבת משמרתם שהופקדו עליה. ולכן נקט הרמב"ם להלכה בפ"ד הספרי-זוטא (קרח) שאין חיוב מיתה כהן העושה עבודת לוי אלא במדבר.

ארא שהביא שם את דברי הרמב"ן (בספר המצוות עשה לו) שדין זה שיהיו ממונים איש איש על עבודה מסויימת, אמור גם בכהנים. ופירש שאמנם הרמב"ן הולך בזה לפי שיטתו שפירש שם מצות החלוקה למשמרות, שהיא מצוה האמורה הן בכהנים הן בלויים, ועניינה חלוקת זמנים לכל משמר וגם חלוקת תפקידים מסויימים. ואולם הרמב"ם כתב (בפ"ד מהלכות כלי המקדש) שמצות החלוקה למשמרות הוא דין מסויים האמור בכהנים בלבד ועניינה חלוקת זמנים לכל השנה [ואם כי גם הלוויים היו מחולקים בפועל למשמרות מתקנת דוד המלך ושמואל הרואה כדברי הרמב"ם, אבל אין חלוקה זו מחוייבת מדין תורה, שמצות התורה נאמרה בכהנים בלבד בפרשת שופטים], ולדעתו אין במצוה זו ענין קביעת עבודות לכהנים כלל. באופן שלהרמב"ם הם שני דינים החלוקים מעיקרם; בכהנים נאמר דין חלוקת משמרות לזמנים ולא מצינו כלל דין חלוקה לעבודות [וכדמשמע בספרי, 'אף מעורבבים'], ובלויים נאמר להדיא מינוי לעבודות ולא נאמרה מצות חלוקה למשמרות. ואילו הרמב"ן שהשווה דין הכהנים והלוויים בחלוקת משמרות, פירש שמצוה זו כוללת גם חלוקת העבודות, ולשיטתו זו נקט שדין 'מינוי' האמור בלויים, שייך כמו כן בכהנים. וזה תואם עם דברי החינוך שהשווה דין כהן שעבד עבודת חברו לדין 'משורר ששיער'. ואף לשיטה זו יש בית אב בדברי הספרי-זוטא (קרח), שכשם שהלוי חייב על עשיית עבודת חברו כך הדין בכהן.

זוהוסי ה' הגרי"ז (בספרו על הרמב"ם הל' כלי המקדש ז,ה) לבאר בזה מה שכתב הרמב"ם (שם) שהממונה על השיר במקדש היה בורר בכל יום את המשוררים העומדים על הדוכן לומר שירה בפה. ואילו בפ"ג (ה"ט) כתב הרמב"ם שראש בית אב הוא הממנה את כל הלוויים שבאותו יום על עבודתם. כיצד יתקיימו שני הדברים? אלא ששני עניינים נפרדים הם; הממונה על השיר אינו אלא 'בורר' מי הם הראויים לשיר באותו היום, אבל לא חל בבירתו זו חלות דין 'מינוי' כלל אלא צריך שיתמנה הלוי אחר כך על ידי ראש בית אב על עבודתו, שזהו מעיקר דין עבודת הלוויים שיהיו ממונים אותם על תפקידים המסויים כאמור.

ג עתה, משזכינו שלדעת הרמב"ם חיוב 'משורר ששיער' הוא מפאת דין 'מינוי' האמור בעבודת הלוויים, יש לחקור בגדר דין זה: האם חיובו הוא משום הזנחת תפקידו בכך שמתעסק בתפקיד חברו⁴, או שמא חיובו הוא על שעושה עבודה בלא שנתמנה לה.

[ישראל בעבודת הלוי]

והנה במנחת חינוך (שפט שצד) כתב שלא מצינו אזהרה זו אלא בלויים ובכהנים, אבל ישראלים לא, שלא מצינו איסור בישראל ששורר או שיער. וכבר תמהו על דבריו מהסוגיא בערכין (יא: וברש"י) שנראה שם להדיא שישראל שעשה את עבודת הלוויים חייב. אלא שהרמב"ם השמיט זאת ולא הזכיר חיוב

א יש לבאר שלוי שעזב את תפקידו בודון לא מצינו שחייב מיתה. גם בספר החינוך (שצד) משמע דביטל עשה וענשו גדול אבל לא כתב שחייב מיתה. אך הכוונה כאן שמוחב על כך שהחליף תפקידו לתפקיד אחר, שלקח תפקיד אחר מהתפקיד שהוטל עליו. [ואילו הצד השני הוא שחיובו על שעובד בלא מינוי והרי הוא כור. וזה מתיישב בפשוטו עם דרשת אביי מ'הוהו הקרב יומת'. ואילו הצד הראשון מיושב יותר עם מקור האזהרה 'על עבודתו ואל מאשו'. ויתכן שהתנא הסובר באזהרה ולא במיתה משום שפירש האזהרה משום החלפת התפקיד ועל זה לא מצינו עונש מיתה. וכמו שמבואר בפנים (בסוף הדברים) בדת רבי שמעון].

מיתה, שמא הלוי הוא ממשמרות המשוררים ואינו רשאי לשמור. והביא ראיה מגמרא תענית (יז) לענין שתיית יין בכהנים, שהמשמרות לא בטלו לדורות, וה"נ בלוויים. אך לפי האמור בדעת הרמב"ם שחיוב משורר ששיער עניינו משום הזנחת משמרתו, י"ל שאין זה שייך כשאין ראוי כלל למלא את תפקידו המקורי, כמו בזמן הזה. ובשלמא אם גדר האיסור הוא משום שעושה עבודה שלא נתמנה עליה, שפיר י"ל שכיון שאינו מהשוערים, אינו יכול לשער¹, אבל משום הזנחת מינויו נראה דלית לן בה.

[ישוב שיטת רש"י לאור האמור; רשות הלוי לעבוד לאחר גיל חמשים וקודם שלשים]

ה) מעתה יש ליישב שיטת רש"י מקושיות הרמב"ן. והנה כתב הרא"ם (בהעלותך) שאף על פי שלאחר חמישים כשר הלוי לשיר ולטעון העגלות ולנעילת שערם, אינו חייב לעבוד אלא מבן שלשים ועד חמשים אמור גם בעבודת בני גרשון ומררי הגם שאין להם משא בכתף, כי אינם מחויבים לעבוד אלא משלשים ועד חמשים. ולא מנה הכתוב אלא את הלוויים המחויבים בעבודה, אבל גם לאחר גיל חמשים כשרים הם לעבוד עם אחיהם. וכן מה שהגביל הכתוב הגיל לענין עבודת עבודה דהיינו שיר - לענין החיוב בלבד הוא, אבל כשרים הם לשיר גם לאחר מכן.

ז) **מהר"ל** בגור אריה דחה דברי הרא"ם וכתב שהם דברי תימה, דמה נפשך, אם כשרים הם לשיר ולעבוד בשאר עבודות, מה טעם אינם חייבים בדבר. ומה סברא היא לחלק שעד גיל חמשים חייבים ולאחר מכן כשרים ואינם חייבים.

א) נראה באור הדבר עפ"י דברי הגרי"ז (בהעלותך) על הכתוב 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד' ששני דינים נאמרו כאן; אחד, שנפסלים בשנים למשא בכתף [ולהרמב"ן אף לשיר], וזהו 'ולא יעבד עוד'. ודין שני: 'ישוב מצבא העבדה' - שאף באותן עבודות שהם כשרים להן, אינם בצבא העבודה, כי המינוי שנתמנו איש איש על עבודתו בקביעות, אינו אלא מבן שלשים ועד חמשים, אבל לאחר מכן כשרים לעבוד עם אחיהם כדכתיב 'ושרת את אחיו' ומתרגמין עם אחיו, אבל אינם בכלל 'צבא העבודה'. ודבריו מתפרשים עפ"י מה שכתב הרדב"ז בתשובותיו (וע' בפירושו על הרמב"ם שם ג, ז) גבי קודם מבן שלשים, שאע"פ שאינו מחויב לעבוד, רשאי הוא לעבוד. ובכס"מ שם צדד שע"כ על צד ההזדמן עובד. והיינו מפני שאינו ב'צבא העבודה' לעבוד באופן מחויב ובקביעות.

והנה מבואר מזה ככל הנ"ל שגדר איסור משורר ששיער הוא בכך שמניח את תפקידו המיוחד לו, שעל כן כששב מצבא העבודה רשאי לשרת עם אחיו בעבודתם. ואילו היה גדר האיסור משום שעובד בעבודה שלא נתמנה עליה, כיצד הותר לעבוד לאחר חמשים ששב מצבא העבודה¹.

ז) **מיר"א** נתבאר בזה דברי הרא"ם בישוב פרש"י, כי בהך קרא גופא מבואר שהרשות נתונה להם לעבוד עם אחיהם גם לאחר חמשים (מלבד בעבודה בכתף שנאסרו בה מ'ולא יעבד

ה) אך גם לפי צד זה יש לומר שבטל המינוי הקדום כיון שכבר נשכחו המשמרות ותפקידם, ויצטרכו למנות מחדש את הלוויים לתפקידם המסויים, וא"כ מה מונע מלמנותם עתה ע"י הכהנים לשומרים. ומסתבר שחלוקת המשמרות אינה מעכבת לענין זה - ע"כ כ"מ ביאת מקדש א, ו.

ו) לכאורה אין זו קושיא, ש"ל שהתר מיוחד הוא ללוויים. תדע שכן הוא, שהרי ישראלים וכהנים במדבר היו חייבים מיתה על עבודת הלוויים, הגם שאין בהם עזיבת מינוי. ואעפ"כ לויים למעלה מחמישים מותרים.

שגם בלעדיו היתה העבודה נעשית, שאינו אסור מהתורה, למסייע שסיעו נצרך ובלעדיו לא היתה העבודה נעשית, והרי זה כמשלים העבודה הלכך חייב, וכדין 'זה אין יכול וזה אין יכול'. והסכים המנ"ח עמו לענין דינא. אכן נראה שזהו דוחק גדול לפרש כן בדברי הרמב"ם שסתם ולא הזכיר חילוק בין מסייע למסייע. מה גם שבכל מקום בגמרא מחלקים בין שני האופנים, שזה קרוי 'מסייע' שאין בו ממש, וזה 'זה אינו יכול וזה אינו יכול' דחשיב שנים שעשאוהו. ואם כן עדיין צריך ליתן טעם בדין זה.

א) לפי האמור אתי שפיר, שהואיל וחיובו אינו משום עשיית עבודה שהוא זר כלפיה, אלא משום שעוזב את משמרתו להתעסק בתפקיד אחר, א"כ כך לי אם עשה ממש את העבודה בשלמותה או רק סיעה לה, מ"מ יש כאן עזיבת התפקיד שיועד לו, לכן חייב.

והנה הרמב"ם שם בפרטו את האזהרות ואת החיובים בכהנים ובלויים, דקדק וכתב שתי פעמים בלוי העושה עבודה לא לו לשון 'מסייע' ללוי חברו, ואילו בלוי שעשה עבודת כהנים או כהנים שעשו עבודת לויים לא כתב לשון סיוע כלל אלא לשון עשיית עבודה. ובמנחת חינוך כתב דלאו דוקא הוא כי אין חילוק בדבר [וכפי שיטתו שמסייע בעלמא פטור בכל גווני, ובאופן שהשני אינו יכול חייב בכל גווני]. ואולם לפי מה שנתבאר הרי דברי הרמב"ם בדוקא ובדוקא, שהרי רק לוי העושה עבודת לוי חברו חיובו משום עזיבת מינויו, וזהו הטעם שחייב אף במסייע בלבד כאמור. לא כן בעבודת הכהנים החיוב הוא משום 'זרות' [הוא דין זרות מסוים שנאמר בלויים, אבל ישראל אינו חייב מיתה אלא בעבודה תמה ועבודת מתנה], וכן כהן שעשה עבודת הלוי, אזהרתו אינה משום חריגה ממשמרתו, שהרי כאמור אין לכהן התמנות כל עיקר, אלא עניינו שמתעסק בתפקיד שניתן ללוויים ולא ניתן לו, הלכך אין לו חיוב אלא בעושה ממש ולא במסייע, כאיסורי עשייה שבכל התורה¹.

ד) עוד יש לדון לפי זה, במה שכתב בשו"ת אבני נזר (יו"ד תמט) אודות מצות שמירת המקדש בזמן הזה, שגם אם היתה שייכת עתה המצוה [ע"ש שדן שלדעת האומרים שגדר השמירה הוא משום כבוד, שכבוד הוא לבית שיהא שמור מגנבים וכד' (אעפ"י שאין חשש לגניבה בפועל), אין זה שייך אלא בזמן שהבית בנוי, ורק אם מהות השמירה היא שלא ייכנסו זרים וטמאים, יש מקום למצוה זו בזמן הזה לדעת הרמב"ם וש"פ שקדושת המקדש קידשה לשעתה ולעתיד לבוא], אין אפשרות לקיימה, כי לענין שמירת כהנים, חידש שם שצריך בגדי כהונה מפני שהשמירה כעבודה [וכמה אחרונים חלקו על כך והוכיחו דאינה כעבודה. ע' אמבוהא דספרי קרח, ועוד], ולענין שמירת הלוויים, כתב שיש לחוש לחיוב

ד) יש להעיר שבספרי (המובא בסהמ"ז) נרבה לוי בעבודת לוי חברו מריבוי דהך קרא של אזהרת לויים בעבודת כהנים וכהנים בעבודת לויים. וא"כ קשה לחדש מסברת עצמנו שהטפל יהא חמור מהעיקר, שבעבודת חברו יתחייב אף במסייע, ובעבודת כהן שבו עיקר קרא - לא יתחייב. וכן צ"ע בסברא מדוע כשמתעסק בעבודת כהנים אין משום הזנחת תפקידו. והגם ש"ל דלאו מינה לא מחריב בה, אך כל כי האי היה צריך להשמיענו זאת בגמרא ובספרי, דאטו נדע חילוק זה מעצמנו. וגם הרמב"ם לא פירש חילוק זה אלא הבליעו בדיוק לשונו. ויותר קשה, הלא לוי בעבודת כהן חייב מיתה אף לדורות, ומשמע אפילו בשאינה עבודה תמה, וא"כ הלא מסתבר שהוא משום שעזב את תפקידו ומשורר ששיער, דמהו יתני לחלק ביניהם, וא"כ מדוע לא יתחייב אף במסייע. וצ"ע. ולכאורה נראה שהגפת דלתות ושירה ומשא לעולם היא עבודה משותפת הנעשית בכמה בני אדם, וכל אחד הוא 'מסייע' בלבד, ועיקר העבודה הוא בתוצאת הדבר ולא במעשה האדם, הלכך אין שייך שם כלל לפטור מצד מסייע, משא"כ בעבודת כהונה נראה שאינה כשרה בשניים וע"כ גם הלוי אינו חייב אלא כשעושה אותה יחיד שרק אז יש עליה שם 'עבודה'. (ומה שבכהן העושה עבודת לוי כתב הרמב"ם 'שעבד עבודת לוי' ולא כתב 'מסייע' י"ל דרבותא אשמעינן דאינו במיתה אעפ"י שעשאה לבד, כגון שמירה].

כתף לדורות בכהנים. והקשה הרמב"ן סוף סוף מדוע בכהנים לא יהא נוהג דין זה. גם השיג על גוף הדבר, כיצד יתכן שתשתנה המצוה מלויים לכהנים, וגם הוכיח מכמה מקראות שהלויים נשארו. וראשית דבר יש להביא את דבריו המאירים של הגרי"ו (במכתבים שבסוף ספרו על הרמב"ם) בבאור שיטת הרמב"ם. הנה דייק המנ"ח (שעט) מלשון הרמב"ם בספר המצוות (עשה לד) שלא הזכיר במצות משא בכתף אלא את נשיאת הארון, והלא בני קהת היו נושאים את כל כלי הקודש בכתף. והראה הגרי"ו ששני דינים נפרדים הם; דין נשיאת המשכן וכליו אשר היה נוהג בלויים, וזה הדין היה נוהג עד שבאו אל בית עולמים, אבל משהגיעו אל המנוחה עדי עד, שוב אין נוהגת מצות נשיאת המקדש. ועל כן לא מנה הרמב"ם מצוה זו שאינה נוהגת לדורות. ולא משום חסרון מציאותי שאין צורך בנשיאה, שהרי פעמים היו צריכים להוציא הארון כגון למלחמה וכד', אלא מצד עיקר ענין נשיאת המקדש שאינו שייך כשהגיעו לבית עולמים, כנראה מן המקראות בדברי הימים (כג).¹ והראה שם שנשיאת המקדש וכליו חדה היא, וממילא גם משא הכלים הופקע. ואולם מלבד זאת ישנה מצוה מסויימת של נשיאת ארון הברית, אשר מקורו בפרשת עקב, 'בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה'. ומצוה זו אינה מענין עבודת נשיאת המשכן וכליו המסורה ללויים, אלא 'מצוה' היא של נשיאת ארון ברית ה' ואינה 'עבודה', וכשאר מצוות שלא נאמר בהן הגבלה של גיל כלל. והיא ממצות הכהנים שהרי כל הך קרא במצוות הכהנים מיירי, שירות מעומד וברכת כהנים. וכתב שם שאף ארון הברית שאינו מכלי המשכן כלל נכלל במצוה זו - והיינו למאן דאמר (בספרי ובירושלמי) שני ארונות היו, אחד שהיה מונח באהל מועד ואחד היוצא איתם למלחמה. שאין זה דין של נשיאת המקדש וכליו אלא דין אחר של נשיאת 'ארון הברית'. ואם כן מיושבת קושית הרמב"ן כיצד יתכן שנשתנה המצוה מלויים לכהנים. ועוד, גם אם מצות הנשיאה מעתה בכהנים, מדוע אינה מוגבלת לגיל חמישים - כי אמנם מצות נשיאת המשכן וכליו האמורה בלויים אינה משתנית, אלא שהיא מצוה לשעתה [ולכך הרמב"ם לא מנאה], כל עוד לא הגיעו אל מקום המנוחה עדי עד. ואילו המצוה לדורות מצוה אחרת היא האמורה בפרשת עקב, והיא אמורה בכהנים, ובה לא נאמר כלל הך דינא דמבן שלשים ועד חמישים.

והנה לא ביאר הגרי"ו כיצד יתישבו המקראות אהדדי, שהרמב"ם הביא להוכיח כשיטתו מכמה מקומות שהכהנים היו נושאים הארון, והרמב"ן הקשה מכמה מקראות שהלויים היו נושאים אותו. אך הדברים נתבארו בספר חזון יחזקאל (על התוספתא סוטה ז) להגר"י אברמסקי. שם כתב מדנפשיה כחילוק הגרי"ו, ופירש שבכל שלשת המקומות שמצינו שהכהנים היו נושאים את הארון; כשעברו ישראל את הירדן, בהקיפם את יריחו, וכשהחזירוהו למקומו צדוק ואביתר

עוד], אבל אינם מחוייבים בעבודה שהרי הם שבים מצבא העבודה ואין להם מינוי. וגם הך קרא דפרשת נשא דמיירי בעבודת עבודה דהיינו שיר, ב'בא לצבא' מיירי ככתוב שם, כלומר שלא נמנה ולא נתמנה לשום עבודה מסויימת אלא מבן שלשים ועד חמישים, אבל הרשות בידו לשרת עם אחיו בשיר ובנעילת שערים.

ב מו' לאחר גיל חמישים כך אתה אומר קודם לשלשים, שאעפ"י שאינו מכלל הפקודים לצבא העבודה, הרשות בידו לעבוד עם אחיו כאמור, וכפי שפירשו בזה דברי הרמב"ם (כלי המקדש ג, ז) שכתב 'אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחילה שנאמר זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה וכתוב אחד אומר מבן שלשים שנה. הא כיצד חמש ללמוד'. וממשיך: 'ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש איש על עבודתו'. והלא תחילת דבריו נראים סותרים לסופם שברישא כתב מבן שלשים ובסיפא משמע מבן י"ג כשר [ויש מתרצים שכוונתו בסוף דבריו להוציא הגיע לגיל שלשים ולא הביא סימני גדלות. הובא בהגהות רעק"א שם]. ופירש הרדב"ז שאמנם אינו מחוייב אלא מבן שלשים אבל רשאי לעבוד מקודם. והכס"מ כתב לפרש באופן אחד שמבן שלשים נכנס לעבודה המיוחדת לו תמיד, ואילו במקרה רשאי לעבוד מאז שיגדיל. דיקא נמי שבתחילת דבריו כתב 'לעבודתו' ובסוף דבריו 'לעבודה'. עכ"ד. ובאור הדברים ככל הנ"ל, שמבן שלשים ועד בן חמישים הריהו בכלל התמנות לצבא, אבל קודם לכן אין לו מינוי ותפקיד בפני עצמו אלא שיכול לשרת [באופן מזדמן עכ"פ] עם שאר אחיו, כי בעצם אין ללוי איסור 'זרות' בעבודה לא לו, ומה שמשורר ששיער במיתה היינו רק משום חריגה ממשמרתו, והואיל ועד בן שלשים או מבן חמישים ואילך אין לו מינוי, מותר הוא להצטרף לשיר ולטעון ולהגיף עם שאר אחיו, שאין בזה משום עזיבת תפקידו.¹

[לוי הממונה לכמה תפקידים]

ובשיט מ"ק (ערכין יא - בנדפס מחדש, והושמט בגמרא דפוס וילנא) הביא מתורא"ש להקשות על מה שאמרו בגמרא משה ידבר והאלקים יעננו בקול - על עסקי קול, דמשמע לכאורה שהיה משה משורר. והרי למדו בתחילת המסכת ששמה היה מן השומרים.

א מנב' בהגהות ריעב"ץ שם העיר כיו"ב גבי עובד אדום דחשיב ליה קרא מן המשוררים וגם מן השוערים. וצדד שדוקא אם נתמנה לדבר אחד אסור לו לעשות תפקיד אחר, משא"כ עובד שמינוהו לכך ולכך, יכולים לעשות כן, ובאותו דור נהגו כך, ועכ"פ בשני זמנים מותר. ולפי האמור הרי מובן טעמו, כי עיקר האיסור הוא משום הזנחת תפקידו, הלכך כל שמינוהו לשני הדברים שפיר דמי.²

[ישוּב שיטת הרמב"ם; מהלך הגרי"ו והחזו"י]

ו עתה נבוא ליישב דברי הרמב"ם הנ"ל מהשגות הרמב"ן, שלדורות אין נוהגת מצות 'ולא יעבד עוד' ומפני שנשיאת

¹ לפי"ז נראה שדין 'משורר ששיער במיתה' אינו שייך מבן שלשים ועד חמישים שאו יש לו מינוי ומחליף מינויו. וזה דלא כהאב"ז שנקט שאין אפשרות שמירה בזה"ז, הרי שנקט שאף בפחות משלשים וביתר מחמישים אי אפשר מאחר והוא ממשפחת משוררים וכד'.

² וכן יש לדייק בלשונות הגמרא 'משורר ששיער בשל חבירו במיתה'. וכן 'מעשה בריב"ח שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגאד' [וכיו"ב לשונות הרמב"ם] - משמע דוקא כשהולך לעבודת חברו ולא כשמונה על שני דברים.

לירושלם (כמאמר ר' יוסי בתוספתא שם ח,א) - בכל אלו היתה זו נשיאת ארון הברית בפני עצמו, לא כחלק מנשיאת המשכן עליה. היו מופקדים הלויים.

[נשיאת הארון כחלק ממשא המקדש ונשיאתו כמשא המיוחד לו]

ז (וליתר באור, מה בין נשיאת הארון המוגדרת כנשיאת המשכן וכליו, ונשיאת הארון המיוחדת אליו בלבד, נראה על פי מה שהארכנו (בפרשת תרומה תשס"ז) בענין ארון העדות שבמשכן, שנראה מדברי הרמב"ם (ריש הלכות בית הבחירה) שלא מנה את הארון בין שאר כלי המקדש הכלולים במצות 'ועשו לי מקדש'. וכן הוא להדיא במדרש הגדול (אשר כידוע דבריו תואמים עם דברי הרמב"ם) אשר איתא שם ככל דברי הרמב"ם וכתוב שם 'ועושינו בו שבעה כלים; מזבח וכבש לעלות בו וכיור וכנו לקדש ממנו ומזבח הקטורת ומנורה ושלחן - אבל הארון הרי הוא ללוחות ואינו מכלי המקדש'. אך מצד שני הלא אין מצוה מיוחדת לעשיית הארון, ועל כרחנו לומר שעשייתו נכללה במצות 'ועשו לי מקדש'. אך באור הדבר הוא כי אמנם הארון אינו 'כלי' מכלי המקדש המשמשים את הבית לעבודה כשאר כלים, אלא עיקר עניינו שהוא מקום הנחת הלוחות, ואדרבה מכח זה הוא הוא עיקר המקדש, שמפני היות הלוחות מונחים בו, נעשה המקום מקום השראת השכינה אשר ראוי לבנות אצלו המזבח ולהקריב קרבנות. [ומפני כן בבית שני לא עשו ארון - שהרי לא היו שם לוחות להניח בו, והלא היא כל מטרת הארון כאמור. ואעפ"כ נתקדש המקום שהרי הלוחות היו גנוזות שם]. וכן מפורש בדברי הימים (-א חבב) שהבית נקרא על שם הארון: 'בית מנוחה לארון ברית ה''. וכן נקרא 'משכן העדות' - מפני שבו מונחים לוחות העדות, כדפרש"י. וכידוע (עפ"י התוספתא קרבנות והירושלמי ריש מגילה. וכ"כ המאירי במגילה ט. וראה בהרחבה במשך חכמה פרשת ראה) שאיסור הבמות תלוי בהימצאות הארון במקומו, שכל זמן שהארון עם הלוחות במקומו - הבמות אסורות, וכל זמן שאינו במקומו - מותרות, שכן שלימות הבית הוא רק בהימצאות הארון עם הלוחות בו, וזהו שכתוב בענין איסור הבמות (ראה): 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם - לשכנו תדרשו ובאת שמה וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' אליו בו לשכן שמו שם - שמה תביאו וגו''. שימת והשכנת שמו שם היינו לוחות הברית המונחים בו, וכמו שפירש הנצי"ב שם, שבנוב וגבעון לא היתה השראת שמו שם שהרי הארון לא עמד שם, לכך הבמות היו מותרות אז.

ואם כן, הרי שיש דין נשיאה בארון מצד עצמו, משום היותו מקום הלוחות, שעל שום כן נקרא 'ארון הברית', אלא שכיון שהוא עיקר המקדש, ממילא נשיאתו ממקום למקום היא נשיאת המקדש העובר ממקום למקום, כי המקדש קרוי על שמו כאמור. ואולם בשלשה מקומות הנ"ל שנשיאת הארון היה לצורך מסויים על פי הדיבור, להחריב את הירדן ולהפיל החומות, וכן בהחזרתו לירושלם בברוח דוד מפני אבשלום, [ולפרש"י (בסוטה ג) המקום השלישי הוא כששלמה המלך הכניס הארון לבית קדשי הקדשים], שם היא נשיאה מיוחדת של הארון ולא כ'נשיאת המקדש וכליו', לכך היא נעשתה בידי הכהנים.

[קושיא על ישוב זה, וישוב שיטת הרמב"ם באופן אחר]

ח (והנה, הגם שהדברים מוכחים ומאירים, אבל נראה שדברי הרמב"ם בספר המצוות (בעשה לד) עדיין אינם מיושבים לפי מהלך זה, שהרי לפי דברי הגרי"ז מצוה זו היא מצוה מיוחדת לעצמה של נשיאת הארון, ועל כן אינה בלויים אלא בכהנים, ואילו הרמב"ם הביא כמקור למצוה זו את הכתוב במשכן 'כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו', ופירש שאעפ"י שזה הצווי בא ללויים בעת ההיא, אמנם היה זה למיעוט הכהנים החייבים במצוה, אבל המצוה מחוייבת לכהנים. הרי נראה מזה שהמדובר על אותה מצוה ממש אשר מפני סיבה מסוימת נתקיימה בשעתה בלויים ולדורות בכהנים.

ע"כ כן נראה ליישב דברי הרמב"ם באופן אחר, כי כבר פירש ב'לב שמח' שם שאין כוונת הרמב"ם שהמצוה בכהנים בלבד ולא בלויים, וכטענת הרמב"ן שחלילה שהמצוה תשתנה, אלא המצוה מעיקרא אמורה לכל שבט לוי. אלא שבמדבר, למיעוט הכהנים, ניתן תפקיד זה ללויים בייחוד, ואילו לדורות חזר וניתן לשבט כולו. ומיושבים אם כן כל המקראות, כי אמנם פעמים נשאוהו הלויים ופעמים הכהנים. אלא שאם כן חוזרת וניעורה ביתר שאת קושית הרמב"ן, מדוע אזהרת 'ולא יעבד עוד' האמורה במצות נשיאה בכתף, אינה קיימת לדורות - והלא מצות הנשיאה נוהגת לדורות, בכהנים ובלויים.

א נראה שלפי כל האמור לעיל ניחא היטב, שהרי זכינו לראות שבלויים נאמר דין 'מינוי' והוא יסוד האיסור של 'משורר ששיער' - משום עזיבת מינויו ומשמרתו, ואילו בכהנים אין דין זה אמור מאחר ואין להם 'מינוי'. ועוד זכינו שלאחר גיל חמשים בטל מינוי הלויים לעבודה, ככתוב 'ישוב מצבא העבדה', ועל כן רשאי לעבוד בכל עבודה (כדפרש"י) מלבד נשיאה בכתף. ואם כן למד הרמב"ם על פי פשוטו של מקרא, שבדין זה גופא נאמר שלענין משא בכתף יסוד האיסור אינו [רק] מפאת עזיבת המינוי, אלא שלעבודה זו צריך מינוי באופן חיובי של נשיאה, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. וזהו שנאמר 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד'. ושרת את אחיו באהל מועד לשמור משמרת ועבדה לא יעבד'. כלומר, מבן חמשים ומעלה, הואיל והוא שב מצבא העבודה וכבר אינו ממונה על עבודה, לכך נאסר בעבודת משא בכתף, כי לעבודה זו צריך שיהא ב'צבא העבודה' דוקא, כלומר ממונה על משאו. ולאחר חמשים שבטל מינויו, נאסר בעבודת משא שצריך לה מינוי, ורק משרת את אחיו לשמור משמרת. [ואילו לפירוש הגרי"ז הם שני ענינים נפרדים, 'ישוב מצבא העבדה' - היינו כלפי שאר עבודות, שאינו מכלל צבא העבודה. 'ולא יעבד עוד' - לענין איסור משא בכתף. ואין קשר בין שני דינים אלו. ואולם פשטיה דקרא מורה דהא בהא תליא, שהואיל ואינו מצבא העבודה לכך נאסר לעבוד במשא, כאמור].

ואם כן למד הרמב"ם שהואיל ומצוה זו לדורות שייכת בכהנים כבלויים [והיא אותה מצוה עצמה של הנשיאה במדבר אלא שאז מפני מיעוט הכהנים נעשתה בפועל ע"י הלויים], משא"כ לדורות], וכדמבואר במקראות שביהושע ושמואל ודברי הימים, והלא בכהנים אין תורת 'מינוי' לעבודות כל

והוא אף היה כהן אחד שנשתתף בה - אלעזר הכהן שהיה מופקד על נשיאת השמן והקטורת ומנחת התמיד. [ולפי מהלך זה אין אנו זקוקים לחלק בין משא הארון לשאר הכלים אלא הכל מצוה אחת היא המטרה בעצם לכל בני קהת, כהנים ולויים, אלא שבמדבר הופקדו עליה הלויים בייחוד. והרמב"ם שנקט 'ארון' י"ל בזה כהגרי"ז שלאחר שהגיעו לבית עולמים אין מציאות של נשיאת המקדש וכליו, או גם י"ל שנקט את המקרא המפורש בפרשת עקב, כדרכו בהגדירו את המצוה בסהמ"צ (ע' דוגמאות לכך בשיעור יא אות א)].

עיקרי דברים

א נראה שלשיטת הרמב"ם, יסוד חיובו של משורר ששיער הוא על שחורג ממינויו המיועד לו. שעל כן אין חיוב מיתה [לדורות] בכהן העושה עבודת לוי, ולא בכהן העושה עבודת כהן אחר, מאחר ולכהן אין 'מינוי' כמו ללוי [כהגרי"ז]. וכן ישראל אינו אסור בעבודת הלוי - להרמב"ם - מאותו הטעם. (ב ג)

ב נראה לפי זה שהלוי חייב על עבודת חברו אף ב'מסייע' הגם שבכל עשיות שבתורה מסייע אין בו ממש, מפני שיסוד חיובו הוא על עזיבת תפקידו המיועד לו ולא משום מעשה העבודה שעושה בלא מינוי. ובכך מדויקים היטב לשונות הרמב"ם. (א)

ב מו כן יש לדון שאם בפועל אינו ראוי כלל לתפקידו, כגון בזמן שאין הבית קיים, אין שייך חיוב 'משורר ששיער'. ונפ"מ לענין שמירת המקדש בזמן הזה. (ד)

ב לפי זה נראה שלאחר גיל חמשים, הואיל ואין הלוי ב'צבא העבודה' ואין לו מינוי מסויים, לכך הרשות בידו לשיר ולעשות כל עבודה אחרת עם אחיו הלויים - שהרי אינו זונח בכך את תפקידו, מלבד משא בכתף שנאסר בו. וזו היא שיטת רש"י. **ו** בן קודם גיל שלשים רשאי לעבוד באקראי מאותו הטעם [כמו שנקט הכס"מ ברמב"ם].

ו בן מסתברים לפי זה דברי ריעב"ץ שאין מניעה למנות את הלוי לשני תפקידים, כי יסוד האיסור בעשיית עבודה אחרת הוא משום עזיבת תפקיד שיועד לו, הלכך אם יועד לשני דברים אין כאן עזיבה. (ה)

ג נראה בדעת הרמב"ם שהנשיאה בכתף טעונה מינוי באופן חיובי, שלכך נאסר הלוי לשאת משא לאחר גיל חמשים. אך זה דוקא במדבר שהלויים לבדם נשאו, אבל לדורות שאף הכהנים היו נושאים, אין המשא טעון מינוי - שהרי אין דין מינוי בכהנים. וזהו הטעם לדברי הרמב"ם שלדורות המשא כשר אף בבן חמשים ומעלה. (ח)

ד ארון הקודש, אף על פי שאינו נמנה על 'כלי המקדש', הרי הוא עיקר שלמותו וקדושתו של המקדש, מפני הלוחות המונחים בו. ומצד זה הארון נכלל במצות 'זעשו לי מקדש', ונשיאת הארון ממקום למקום היא נשיאת המקדש. וכן איסור הבמות תלוי בהמצאות הארון עם הלוחות במקומו, כי רק אז עיקר שלמותו של הבית. (ו ז)

עיקר, מזה מוכח שלדורות אין אמורה המיגבלה של שלשים עד חמשים, שהרי כל עיקר דין זה הוא משום הצרכת מינוי לעבודת המשא, וא"כ דוקא במדבר היה שייך דין זה, שאז היתה הנשיאה רק בלויים הממונים איש איש על עבודתו ואל משאו, משא"כ לדורות שהמצוה שייכת בכהנים אשר אין להם מינוי כלל, אין משמעות ל'צבא העבדה' הלכך אין חילוק אם הוא מבן שלשים ועד חמשים או יותר או פחות. וזהו שכתב הרמב"ם שדין זה היה במדבר בלבד ולא לדורות.¹

ו יש לבאר לפי זה דעת רבי שמעון (בספרי זוטא קרח) שמשורר ששיער אינו במיתה ורק אם נשא הארון חייב מיתה: 'גרשון ומורי בעבודת קהת במיתה' - כי לדעתו חיוב מיתה אינו על עזיבת תפקידו אלא על נטילת תפקיד בלא מינוי, ומשום לתא דורותיב, הלכך אין זה שייך אלא בנשיאה בכתף, אבל שאר עבודות אינן טעונות מינוי [כמו פחות מבן שלשים ויותר מחמשים כנ"ל]. משא"כ לדידן החיוב הוא על עזיבת התפקיד הלכך גם משורר ששיער במיתה.

נ **ב** צא אם כן שכל דברי הרמב"ם משלימים אלו את אלו: יסוד אזהרת הלוי בעבודת לוי חברו הוא מפני שהלויים מופקדים 'איש איש על עבודתו ואל משאו' ועל כן מתחייב על שזנח את עבודתו לעבודה אחרת [ובישראל אין איסור שהרי אין לו משמרת], משא"כ כהנים שאין להם מינוי כלשהו. וזה הטעם שמבן חמשים ומעלה שאין לו מינוי מסויים, משרת הלוי עם אחיו לשמור משמרת וכו', שהרי אינו סר בכך מתפקידו [וכן פחות משלשים רשאי לעבוד על צד ההזדמן]. ומכל מקום אמר הכתוב 'ולא יעבד עוד' - ומה טעם, והלא אין שייך בו עזיבת מינוי? על כרחך שעבודה זו - עבודת המשא - טעונה מינוי באופן חיובי, ומשום לתא ד'ורות' אתינא עלה. אך אם כן קשה הלא לדורות מצאנוה בכהנים אשר אין להם מינוי כלל - מכאן הכריח הרמב"ם שאין המשא טעון מינוי רק במדבר שהיה מוטל תפקיד זה על כתפי הלויים בלבד, אבל לדורות שכשר בכל שבט הלוי אין טעון מינוי מסויים, וא"כ למדנו ממילא שלדורות אין אמורה הגבלת הגיל, שהרי הגיל אמור רק לענין 'צבא העבודה' כלומר הממונים לכך, ואילו לדורות שאין צריך מינוי, כשר אף מחמשים ומעלה.²

יא וזהו באור הגמרא בחולין (כד) שהיא מקור דברי הרמב"ם: יכול אף בשילה ובבית עולמים - ייפסלו הלויים בשנים - ת"ל לעבוד עבודה ועבודה משא, לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף. כלומר רק בזמן המדבר שהנשיאה בכתף היא שייכת ל'צבא העבודה', כלומר לעבודה המיוחדת ללויים, אבל לאחר המדבר שנתרבו הכהנים והנשיאה בכתף אינה שייכת לצבוא העבודה, אין השנים פוסלות.

יב לפי"ז מסתבר שישראל הנושא את כלי הקודש - במיתה, דהא משום לתא דורות אתינן עלה, ולא עדיף ישראל מלוי שאינו ממונה. ויש להסתפק לדעתו שמא אף לוי פחות מבן שלשים ולאחר חמשים במיתה.

יג נראה שבוה מתיישבים בפשיטות דברי הרמב"ם הנ"ל (בפ"ג ה"ז) לענין גיל הלויים, שמה שכתב בתחילה 'אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים שנאמר זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה וכו' - אין כוונתו ללמוד משם את עיקר גיל שלשים, שזה אינו אמור לדורות, רק ללמוד משם שצריך חמש שנים של התרגלות. וזהו שממשיך שלדורות אינו נכנס לעבודה עד שיגדיל.

